

Det måste även vara möjligt att kritisera domstolens domar

I Helsingin Sanomat-ledaren "Attacker mot domare är farliga" den 26 april 2026 lyftes farhågor fram om att offentlig kritik mot domstolarnas domar och/eller de domare som har avkunnat domarna "undergräver förtroendet för det finländska rättsväsendet och därmed hela rättsstaten". Bakgrunden till artikeln var Helsingfors tingsrätts frikännande dom i målet mot miljöorganisationen Elokapina och den offentliga kritiken mot den tingsnotarie som fattat beslutet. I samma tidnings ledare den 30 april 2026, "Det är nödvändigt att utreda Auer-fallet", konstateras att "Det verkar som om domar i Finland har avkunnats på grundval av bevisning som är vetenskapligt mycket tvivelaktig. Fallet väcker en hel rad obehagliga frågor och undergräver förtroendet inte bara för rättsväsendet utan för hela rättsstaten, och det med rätta." Bakgrunden till artikeln var den frikännande domen från tingsrätten i Egentliga-Finland rörande Anneli Auer och hennes före detta pojkvän. Enligt ledaren "avvisade tingsrätten åtalet med en grundlig och noggrant motiverad dom". Kritiken i ledaren om att "domar i Finland har avkunnats på grundval av vetenskapligt mycket tvivelaktiga bevis" verkar alltså riktas mot de tidigare domarna mot Anneli Auer och hennes sambo, vilka Högsta domstolen upphävde i december 2024 och beordrade att målen skulle prövas på nytt. När det gäller de tidigare fällande domarna mot Auer har jag dock inte stött på några nyhetsrapporter där domarna skulle ha påståtts vara på något sätt felaktiga, än mindre dåligt motiverade. Sett i backspegeln framstår det hela naturligtvis som fullständigt absurt.

Det är positivt att man i Finland i allmänhet respekterar rätts-samhället och myndigheternas verksamhet. Själv vill jag också tro att varje företrädare för rättsväsendet strävar efter att avgöra ärenden i enlighet med lagarna och efter bästa förmåga. Men man måste förstå, som jag konstaterade i ledaren i detta nummer 1/2026, att utgången av ett rättsfall alltid i hög grad påverkas av vilka personer inom rättsväsendet som råkar väljas ut att avgöra ärendet. Utgången påverkas alltid av de dömande domarnas personliga bakgrund, livserfarenhet och hur de vill se på den helhet som läggs fram för dem. Jag konstaterade också att den materiella och den processuella sanningen inte alltid sammanfaller.* Som en processuell sanning kom tingsrätten i Egentliga-Finland i fallet Auer denna gång fram till en frikännande dom.

I det finländska rättssystemet gäller principen att när en dom som meddelats av rättsväsendet blir rättskraftig, måste domen helt enkelt accepteras, oavsett vad var och en tycker om den. Det är dock uppenbart att enskilda människor i enskilda fall under sin

livstid, inom i rättsväsendet kommer att möta domare som fattar dåliga beslut som är mycket dåligt motiverade. Vissa drabbas av rättsövergrepp, medan andra har tur.

Det finländska samhället har under årtionden, med stöd av media, inpräntat i oss tanken att domstolens domar inte bör kritiseras. För att inte tala om att kritisera de personer som står bakom rättsväsendets beslut. Om man ändå gör det, framförs argument om att det skulle handla om

riktade trakasserier mot domare och domstolar**. Att enskilda människor upplever rättsövergrepp är ett mindre ont i det stora hela, så länge respekten för vårt system och vår rättsstat bevaras. Därför ifrågasätts inte domstolarnas domar särskilt ofta i media. Domarna är alltid de rätta utom kanske när medieaktörerna själva är föremål för domarna. I vilket fall som helst har finländarna genom åren fostrats till ett folk som tror på myndigheternas auktoritet.

Samtidigt som kritik mot domstolarnas domar ofta anses olämplig, är finländska företagare och politiker ett lätt byte när det gäller kritik. Det känns som att man får kritisera dem så mycket som var och ens själ tål. Det verkar inte ens falla någon in att det skulle kunna handla om någon form av "trakasseri". Samma sak gäller inom idrotten. Till exempel betraktas kritik mot fotbollsdomares beslut i första hand som något förkastligt. Att offentligt kritisera spelare och deras tränare när de misslyckas är däremot normalt, till och med önskvärt, eftersom man antar att åskådare och lagets supportrar rentav förväntar sig det. Där handlar det ju bara om idrottare, idrott och "yrkesval". Men just kritiken mot domarnas beslut inom rättsväsendet är förknippad med en särskild känslighet, vilket skiljer dem från hur andra yrkesgrupper behandlas i den offentliga debatten. Rättsväsendet respekteras och det bidrar till att domare i samhällshierarkin anses stå något över andra. Alla förstår att domarna har makten att avgöra medborgares öden. Men just därför måste man våga kritisera deras domar när det behövs, och inte bara ödmjukt buga sig, som "anständiga medborgare" alltid förväntas göra. Domarna inom rättsväsendet får dock i lugn och ro fundera över sina beslut och motiveringar. Inom idrotten måste domarna däremot fatta sina beslut mycket snabbt, ibland på ett ögonblick.

Mika Värynen

* <https://bin.yhdistysavain.fi/1582922/LSulCJOCgAYOLQonVyLV0dUlCe/Paakirjoitus-1-2026.pdf>

"Grunderna för uppsägning har ändrats – men kommer något att förändras?"

** Så löd till exempel en debattartikel i Helsingin Sanomat den 1 maj 2026 med rubriken "Straffen för trakasserier bör skärpas". <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000011969927.html>